

FIGYELŐ SZOLGALAT

ISMERTETÉSEK

002/1-77/

ARNTZ, H.:

Die Rolle der Dokumentation für die Entwicklung der Dritten Welt
/A dokumentáció szerepe a harmadik világ fejlődésében/
Nachrichten für Dokumentation, 20.k. 1.sz. 1969. p.3-9.

A tuniszi Ali Bach Hamba Intézetben 1968. november 11-13. között 60 résztvevővel megtartott ülés a dokumentációnak a fejlődő országokban betöltött szerepével foglalkozott. A résztvevők között ott voltak a nagy nemzetközi szervezetek /UNESCO, FID, OECD stb./, a fejlett ipari országok, mindenekelőtt azonban a francia nyelvű afrikai államok képviselői.

Teljes egyetértés alakult ki a dokumentációnak a fejlődő országokban betöltött szerepéről, annak különböző aspektusaiban. Az afrikai államok kormányait felkérték, hogy fordítsanak nagy gondot országukban a dokumentáció kiépítésére és biztosítsák erre a szükséges anyagiakat. Az elfogadott ajánlások a következők voltak:

1. Könyvtáros, dokumentalista és levéltáros statutum. Eszerint minden államban hasonló normák alapján biztosítják ezeknek a hivatásoknak társadalmi helyzetét és szakmaként ismerik el.

2. Technikai személyzet képzése nemzeti szinten.

3. Közép- és felsőfokú munkaerők képzése regionális szinten /ezen belül a dokumentalisták képzésének súlypontja Tuniszra, a könyvtárosok képzésének súlypontja Dakarra körvonalazódott/.

4. Gyakorlati együttműködés a nemzeti, regionális és nemzetközi dokumentációs intézmények között, hogy az információcsere koordinált hálózatával a gazdasági, szociális és kulturális fejlődést tartósan előmozdítsák.

Az Intézetben már negyedik éve rendeznek nagy sikerrel dokumentációs tanfolyamokat, ezen a részvétel feltétele az elsőfokozatu egyetemi végzettség /baccalaureatus/. A szerző, a FID alelnökeként tartotta meg vitaindító előadását, amely a következő főbb kérdéseket tárgyalta.

ARNTZ szerint a téma összefoglalóan úgy fogalmazható meg, hogy a fejlődő országok információigénye feneketlen hordóhoz hasonló, s ezért mindazt megkívánhatja, amit az iparilag fejlett országok információban produkálnak. Mivel azonban ez így nem realizálható, ezért az alapokat kell előbb lerakni. Ehhez tudni kell azt, hogy a dokumentáció elsősorban technika, értve ez alatt az információk beszerzését, referálását stb. Az analízis azonban nem, hiszen a lényegeset, az újat, a kulcsfontosságút megtalálni és a terjedelmes publikáció lényegét információvesztés nélkül visszaadni, szellemi iskolázottság eredménye, s ez minden más - közigazgatási, tudományos vagy gazdasági - tevékenységben is fontos. Ezért a dokumentáció mint szellemi iskolázottság, lényeges tényező lehet a fejlődő országok képzési rendszerében.

Emellett még a könyvtárügy és a dokumentáció minden intézménye a nevelés és oktatás egy-egy központja, legfőképpen pedig kutatási bázis.

A fejlődő országok könyvtárait hatalmas erővel ostromolja a publikációk tengere. Ennek leküzdésére szakemberekre, reprográfiai technikára, belső információs rendszerre /központi katalógusokra, nemzeti bibliográfiákra/ van szükség.

A szelekció lehetősége fennáll, hiszen nem minden ország fejleszt mindent. Csak a célfeladatoknak megfelelő anyagot kell gyűjteni. A bibliográfus és dokumentalista feladata az, hogy ne sok címet adjon meg, hanem csak a legmegfelelőbbeket. Fontos a fordítási lehetőségek kiszélesítése.

A dokumentáció jelentősége a fejlődő országok számára nem elsősorban az, hogy az iparilag fejlett országok feleslegükből juttatnak nekik, hanem ellenkezőleg, saját teljesítményük. Itt fontos a koordináció és kooperáció, hogy mindig a megfelelő helyre jusson a megfelelő információ. Fontos a lehetséges felhasználók összegyűjtése. A szerző találkozott olyan állásponttal, hogy egy fejlődő országban csak olyan könyv való a könyvtárba, melyet használnak.

A dokumentáció a fejlett országokban nemzeti szinten ma már megoldhatatlan. Csak a Chemical Abstracts egyetlen évben 12 000 tudományos folyóiratot dolgozott fel - amely 246 000 publikációt és szabaldalmat jelentett - 16 millió dolláros költséggel. Itt csak az elektronikus adatfeldolgozás segít, de ez hatalmas beruházást igényel. Kis ország számára ez nem gazdaságos, csak nagy méretekben kifizetődő. A számítógépek munkájához előkészítés szükséges, ezt mindig a dokumentalisták végzik. Az előkészítés munkájába a fejlődő országok is bekapcsolódhatnak.

Nem az a cél, hogy a gépi adatfeldolgozás az iparilag fejlett

országok, a manuális munka a fejlődő országok feladata legyen. Hiszen manuális munkát végeznek a fejlett országokban is. Az információ igény az iparilag fejlett országokban nagyobb, kielégítésük könnyebb, a fejlődő országokban az igény csekély, kielégítésük nehezebb. A fejlett országoknak ismerniük kell, hogy mit publikáltak bizonyos témákról, hol található meg, hogyan lehet azokat megszerezni olyan nyelven, melyet a mérnökök és technikusok értenek. Ez áll az NSZK-ra, az USA-ra, s természetesen a Szovjetunióra és Japánra is. Különösen a Szovjetunió gyorsasága tiszteletre méltó. 8 hét átfutási idővel publikálja az Ekszpessz információját.

A szerző reméli, hogy a fejlődő országok a tapasztalatokat felhasználva, a dokumentációt fejlesztési terveik részeként fogják fel és készek ennek konzekvenciáit személyi, anyagi és szervezési tekintetben is levonni.

Bauer József

027.7:378.662/05/

Öt éves a MŰSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁROS

A műszaki egyetemi könyvtárak a tudományos és szakkönyvtárak különleges típusai. Feladatuk az egyetemi oktató-nevelő munka, valamint a tanszékeken folyó tudományos és szakmai kutatómunka szakirodalmi információkkal történő támogatása.

A rövid és szinte banális megfogalmazás mögött nagyon sokoldalú és szerteágazó könyvtári és tájékoztatási tevékenység rejlik. E sokrétű munkáról - bár korántsem teljességgel - fogalmat alkothat az olvasó, ha átlapozza a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának szerkesztésében megjelenő Műszaki Egyetemi Könyvtáros első öt évfolyamát /1964-1968/.

As utóbbi hónapokban többször is különböző könyvtári és dokumentációs munkabizottságokban, és a szakemberek között sok szó esett a hazai könyvtári szakajtó profiljáról. A legtöbb vitát az váltotta ki, hogy a tájékoztatásúgy és ezen belül a könyvtárügy területén megindult erős szakosodás igényeit a szakajtó hogyan tudja jól kielégíteni vagy legalább nyomon követni. A profil kérdését a folyóirat szerkesztősége jól megoldotta. "A Műszaki Egyetemi Könyvtáros eredeti célja a tanszéki könyvtárosok rendszeres és folyamatos módszertani támogatása". /Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának Évkönyvei I. 1967. Bp. Tankönyvk. 1967. p.286./

Ha átnézzük az öt évfolyam cikkanyagát, a központi helyet valóban döntően a tanszéki könyvtárakat érdeklő kérdések foglalják el. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy egyéb cikkek, amelyek értelem szerűen a központi könyvtár problémái köré csoportosulnak /állománygyarapítás, feldolgozás, olvasószolgálat, reprográfia stb./, valamint a hazai és külföldi egyetemi könyvtárak munkájáról közölt tudósítások, tapasztalatcserék érdektelenek lennének a tanszéki könyvtárosok részére. Sőt inkább azt bizonyítják, hogy a profilot sohasem szabad szűken értelmezni: a profil együtt "él" és "mozog" a Budapesti Műszaki Egyetem központi és tanszéki könyvtárainak fejlődésével. Ezért azután a kezdeti célkitűzés - a tanszéki könyvtárak írásos instruálása, a napi könyvtári feladatok megoldása - az öt év folyamán kibővült. Ma a fő feladat a Budapesti Műszaki Egyetem felsőoktatási hálózatában dolgozó könyvtárosok szakmai - könyvtári és dokumentációs - látókörének szélesítése, de nem hiányzik az általános műszaki műveltség körébe vágó ismeretek közvetítése sem.

A szakmai fejlődést az önálló publikációk és a szemle rovat biztosítják. A szakcikkek tartalma korszerű, megfogalmazásuk elsősorban gyakorlati következtetéseket tartalmaz. A témákat azonban - amelyek eddig főleg a szakkönyvtári munka problémáit dolgozták fel - az elkövetkezőekben jobban bővíthetnék a szakirodalmi tájékoztatás irányába /pl. a szakirodalmi tájékoztatás újabb típusai, munkaeszközei, módszerei, forrásai, az információk rendszerezése, indexelés, adatfeldolgozás, az információáramlás szervezése tanszéken belül és kívül stb./.

A szemle rovat jól tájékoztat a hazai könyvtári szakirodalomról. Sajnálatos módon hiányos azonban a külföldi művek áttekintése: az öt évfolyamban mindössze három ismertetés található. Hiányoznak például a külföldi műszaki egyetemek könyvtárainak évkönyveiről szóló beszámolók is. Ilyen ismertetésekkel valóban teljessé lehetne tenni a szemlét, s a más folyóiratok profiljába nem vágó, kifejezetten műszaki egyetemi könyvtári beszámolók ismertetésének megfelelő fórum nyílna.

A tudomány- és technikatörténeti cikkek, a "Százados szenzációk ...", a "Műszaki érdekességek ..." a könyvtárosok általános műszaki műveltségét gazdagítják. E témakörben érdekes kezdeményezés az interjú műfaj /"Beszélgetés Alexits György, Rényi Alfréd, Major Máté akadémikussal..."/, amely olvasmányos módon egyszerre közöl "forrásismeretet" és műszaki ismereteket.

A Műszaki Egyetemi Könyvtáros 1964-től, évente kétszer jelenik meg a Központi Könyvtár Hálózati és Módszertani Osztályának gondozásában. Felelős szerkesztője dr. HÉBERGER Károly könyvtárigazgató, a szerkesztő bizottság tagjai a központi és tanszéki könyvtárak munkatársai, s az egyik tanszék docense, szerkesztő dr. MÓRA László.

Reméljük, hogy az elkövetkező öt évben továbbra is haszonnal forgathatják majd a Műszaki Egyetemi Könyvtáros számait a szakmát szerető egyetemi, tanszéki könyvtárosok - és a műszaki könyvtárosok is.

Szepesváry Tamás